

ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ СВІТ МАР'ЯНА ДЕМСЬКОГО

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (43)

УДК 81'373“Демський”

DOI:10.24144/2663-6840/2020.1(43).111–115

Демська О. Фразеологічний світ Мар'яна Демського; кількість бібліографічних джерел – 10; мова українська.

Анотація. Історія українського мовознавства зосереджена на осмисленні процесу виникнення та розвитку лінгвістичної думки від найдавніших часів і до сьогодні. У фокусі досліджень перебувають мовознавчі теорії, напрями, течії, школи. Існує не дуже багато праць, у яких би йшлося про думання вченого, про причиново-наслідкові зв'язки формування його наукового погляду, про вплив середовища і подій на спосіб його мислення тощо.

Перехід від глобалізованої історії до індивідуалізованих історій відбувся у 70-ті роки минулого століття. В історії українського мовознавства цей перехід розпочався, але не завершився і не сформував комплексного лінгвістичного мікроісторичного напрямку. Історія з погляду ‘малої’ людини стає засадничим принципом побудови нової історії з другої половини ХХ ст. Процес зміни історичної дослідницької методології окреслює П. Берк як зміну кута зору з ‘погляду згори’ на ‘погляд знизу’ через призму малої історії малої людини.

Годі собі уявити в СРСР ‘меншу’ людину, ніж людина, маркована тавром ‘неблагонадійності’. Мар'ян Демський, народжений на бунтівній периферії колишньої польської, а потім радянської держави, у ‘підозрілій’ далеко не бідній українсько-німецькій родині, що мала зв'язки з рухом опору, відрахований з останнього курсу університету з присудом ‘неблагонадійний’, шельмований на партійних зборах, під постійною загрозою звільнення з роботи, блокування наукової кар'єри etc., чи не найкращий приклад тої ‘малої’ людини в мовознавчій науці, яка всупереч усьому зуміла створити унікальний науковий портрет української фразеології.

Фразеологія для Мар'яна Демського є вибір з обставин. Безпосередніми чинниками вибору фразеології були новизна напрямку фразеології і вплив Івана Франка. Примітною рисою фразеологічних поглядів Мар'яна Демського є її синтетичність, що зумовлено впливом його вчителів Юліана Редька та Івана Ковалика. Пропозиція застосування мікроісторичного методу до вивчення персоніфікованої історії того чи того мовознавця уможливить актуалізацію багатьох подій, людей і текстів, що перебували поза генералізованою історією мовознавства.

Ключові слова: історія лінгвістики, лінгвістична мікроісторія, фразеологія, фраземіка, фразема.

Постановка проблеми. Історія українського мовознавства зосереджена на осмисленні процесу виникнення та розвитку лінгвістичної думки від найдавніших часів і до сьогодні. У фокусі досліджень перебувають мовознавчі теорії, напрями, течії, школи, проте їхні автори зазвичай потрапляють у поле наукового зору радше принагідно, залишаючись на узбіччі головного нутру генералізованої історії. Існує не так уже й багато праць, у яких би йшлося про думання вченого, про причиново-наслідкові зв'язки формування його наукового погляду, про вплив середовища і подій на спосіб його мислення, вибір дослідницького об'єкта тощо. В українській мовознавчій історіографії відчутно бракує персоніфікованих мікроісторій науковців, які творили б історію мовознавства з ‘людським обличчям’.

Перехід від глобалізованої історії до індивідуалізованих історій відбувся у 70-ті роки минулого століття і супроводжувався «зміщенням фокуса історіописання від героїв і масових явищ до ‘простих людей’ (віднині саме їм доручатимуть головні ролі у спектаклі історії)» [Яковенко 2007, с. 201]. В історії українського мовознавства такий перехід розпочався, але не завершився, не сформувався комплексний лінгвістичний мікроісторичний напрям. Ми все ще перебуваємо у мовознавчій генералізованій предметноцентричній історіографічній культурі з поодинокими винятками – біографічними довідками знакових мовознавців.

Аналіз досліджень. Традиційна схема змісту історії лінгвістики охоплює території-часи: Вавилон, Індію, Грецію та Рим, Китай, Середні віки, Нові

часи [див. Paveau, Sarfati 2009]. Інакше кажучи, усе, що було до 19 ст., чи так звані ‘нетеоретичні студії’, власне 19 ст. і 20 ст. зі структуралізмом, функціоналізмом, генеративізмом, формалізмом etc.

Не стверджуємо, що в історії мовознавства, зокрема українського, нема прізвищ. Навпаки, вони є. Зазвичай прізвища найвидатніших, належних до мейнстріму. Наприклад, невелика розвідка «З історії слов'янського мовознавства» Р.В. Кравчука, у якій «необхідно розповісти про деяких з тих, хто творив славістичну науку» [Кравчук 1961, с. 3], науково-історичний процес поданий крізь призму інтелектуальних мікробіографій учених О.Х. Востокова, І.І. Срезневського, О.О. Потебні, П.Ф. Фортунатова, О.О. Шахматова, І.О. Бодуена де Куртене та інших, головню мовознавців російської та радянсько-російської наукової традиції.

Знаковою тут є постать О.О. Потебні з критичним питанням щодо його ідентичності та належності. Радянська мовознавча історіографія вбудовувала його у свої наративи так: «Коли говорити про методологічну, філософську основу загальнонаукової, зокрема, й лінгвістичної, концепції О. Потебні, то насамперед слід відзначити, що його світогляд формувався під впливом революційно-демократичних ідей О. Герцена, М. Чернишевського, В. Белінського, М. Добролюбова, ідей національно-визвольного руху, передової російської і світової науки» [Білодід 1967, с. 20]. Відомо, що І.К. Білодід не міг написати інакше у 1967 році, і такі типові для українського радянського мовознавства наративи інформують про те, що чи хто впливав на науковця, як ці впливи

вписували мовознавця у 'генеральну лінію партії', у колективну велику монолітну історію, чи 'бродєлівську історію без людини' [Яковенко 2007, с. 208].

Людина з власною біографією і зі своїм характером у взаємодії з іншими людьми в історії українського мовознавства з'являється у Ю.В. Шевельова: «... невідрадіні біографічні умови не дали йому показати своїх знань і здібностей, що він був, сказати б, жертвою свого часу. [...] Справді, за участь в українському національному русі Михальчук, незадовго перед закінченням курсу, був виключений з Київського університету, кілька років він мусив прожити на селі, а решту життя працював бухгалтером київської броварні. Це бухгалтерування забирало в нього цілі дні, від світання до пізнього вечора, і майже не лишало часу на наукову працю. То ж не дивно, що наукова спадщина Михальчукова, скільки ми її знаємо, – це 12 праць, що з них дві були опубліковані вже після смерті автора [...], а певна частина становить собою радше публіцистику в обороні прав української мови й культури, де наукова аргументація подана здебільшого навіть не в основному тексті статті, а в підрядкових примітках, через що – варто це зауважити – ті примітки становлять чи не найцікавішу частину Михальчукових статей» [Шевельов 2012, с. 566]; або «Всеволод Михайлович Ганцов був запрошений до Комісії складання словника живої української мови ухвалою засідання Історико-філологічного відділу Української Академії Наук з 20 лютого 1919 року [...]. В Комісії він був наймолодший. Ніковському було 33 роки, Грінченку – 55, Голоскевичеві – 34. Ганцову було тоді 26 років [...]. Не зважаючи на це, він незабаром [...] став керівничим Комісії. Позначилося тут, очевидно, не тільки те, що він був дуже енергійний, а те, що він був єдиний в Комісії, хто мав досконалу закінчену освіту й кваліфікацію з слов'янської філології [...] аж до самого зникнення Ганцова з наукової й громадської праці в зв'язку з його арештом у справі 'Спільки визволення України' (1929?), він був за формального керівника і фактичного *spiritus movens* Академічного словника» [Шевельов 2012, с. 580].

Історія з погляду 'малої' людини стає засадничим принципом побудови нової історії з другої половини ХХ ст. За таким типом історичних студій закріплюється термін *мікроістрія*. А «стрижем – за Н.М. Яковенко – мікроісторичних досліджень виступають рамки вільного вибору людини – з урахуванням усіх суперечностей і 'щілин' у панівних нормах поведінки» [Яковенко 2007, с. 214]. Такий підхід наділяє голосом тих, хто творить історію на щодень, що зрештою є ресурсом для генералізованої історії. Процес зміни історичної дослідницької методології окреслює П. Берк як зміну кута зору з 'погляду згори' на 'погляд знизу': «Традиційна історія пропонує погляд згори, у тому сенсі, що вона завжди зосереджувалася на великих вчинках людей, держав, діячів, генералів або час від часу церковних діячів. Решті людей у драмі історії відводилися ролі третього плану. [...] значна частина нових істориків вивчає так звану історію знизу, тобто з точки зору пересічних людей та їхнього досвіду соціальних змін» [Берк 2004, с. 11–12].

Мета статті – формалізувати процес переходу від великої історії лінгвістики до індивідуальних лінгвістичних історій, від макроісторії мовознавства до мовознавчих мікроісторій як інструменту антропологізації історії мовознавства.

Методи та методика дослідження. Так сформульована мета зумовлює необхідність використання методик нової історії, зокрема, дослідження фактичного матеріалу за принципом 'погляду знизу'.

Виклад основного матеріалу. «Від моменту появи до сьогодні мікроісторія зберігає [...] виразний акцент на 'маленьких людях' – тих, кого Гінзбург у вступі до своєї розвідки назвав 'безіменними будівничими історії'» [Яковенко 2007, с. 214]. Годі собі уявити в СРСР 'меншу' людину, ніж людина, маркована тавром 'неблагонадійності'.

Мар'ян Демський, народжений на бунтівній периферії колишньої польської, а потім радянської держави, у 'підозрілій' далеко не бідній українсько-німецькій родині, що мала зв'язки з рухом опору, відрахований з останнього курсу університету з присудом 'неблагонадійний', шельмований на партійних зборах, під постійною загрозою звільнення з роботи, блокування наукової кар'єри etc., чи не найкращий приклад тої 'малої' людини в мовознавчій науці, яка всупереч усьому зуміла створити унікальний науковий портрет української фразеології. Про це, осмислюючи історію дослідження української фразеології (50–80-ті роки ХХ ст.), Ю.Ф. Прадід напише так: «70-ті роки ХХ ст. характеризуються тим, що розпочався новий етап у дослідженні української фразеології – систематизація фразеологічного матеріалу за структурно-семантичними, граматичними і стилістичними параметрами. [...] Уже тоді М.Т. Демський і в кандидатській дисертації, і в своїх пізніших працях послідовно відстоював думку, що предметом фразеології як науки мають бути лише фразеологізми, одиниці номінативного характеру, на відміну від прислів'їв, приказок та інших подібних стійких сполучень, які є одиницями комунікативного характеру [...] М.Т. Демський уперше в радянській лінгвістиці (українська лінгвістика була її невід'ємною складовою частиною) зазначав, що, зважаючи на природну сутність фразеологізмів, їх слід вважати одиницями самостійного рівня мови – фразеологічного [Прадід 2011, с. 56]; «Серед найвагоміших здобутків українських учених у 80-і роки ХХ ст. – монографічні праці О.С. Юрченка «Формування фразеологічного фонду української літературної мови (кінець ХVІІІ – початок ХІХ ст.)» й М.Ф. Алефіренка «Теоретичні питання фразеології» [...], а також докторська дисертація М.Т. Демського [...]. Монографія М.Ф. Алефіренка присвячена загальнотеоретичним проблемам фразеології [...] Одним із фундаментальних положень цієї праці є твердження М.Ф. Алефіренка, слідом за М.Т. Демським, про окремий фразеологічний мовний рівень» [Прадід 2011, с. 61].

Одна з перших мікроісторій Мар'яна Демського належить авторству його учня Мирона Якима, що вийшла друком у *Мовознавчих студіях* Дрогобицького державного педагогічного університету

імені Івана Франка 2010 року під назвою «*Мар'ян Демський – дослідник української фраземіки*». У полі зору М.Б. Якіма перебуває лінгвістична франкіана Мар'яна Демського, практики усталення поняття предмету фразеології, унормування термінологічного інструментарію на пряму, осмислення ономазіологічної семантико-граматичної природи фраземи, їхньої деривації та внутрішньосистемних зв'язків [див.: Яким 2010, с. 482].

Фразеологія первинно залишалася поза науковим зацікавленням Мар'яна Демського. Навчачись у Львівському (згодом Дрогобицькому) педагогічному інституті, він планував досліджувати українську літературу. Однак про це можна було забути після відрухування з інституту через політичні мотиви. Фразеологія виявилася найближчою до літературних студій – «значення фраземи завжди має образну основу, що і визначає її номінативне призначення» [Демський 2019, с. 13], – які поєднують образність сприйняття, описування, осмислювання світу. Біографія Івана Франка впродовж усього життя залишалася життєвою моделлю для науковця. Франко настільки багато значив для Мар'яна Демського, що у переддень смерті він зауважив, що Франко 'помер у шістдесят, як і мені зараз'. Крім неможливості літературознавчих студій, іншим чинником вибору фразеології була новизна на пряму фразеології. Інноваційні звички Демського пронизували не лише його професійну сферу, але й увесь побут, усі практики щодення. Урешті-решт також не останнім у виборі фразеології було колосальне почуття гумору Демського, що корелювало з емоційністю фраземи як її іманентної ознаки.

Фразеофранкіана наріжний камінь науково-лінгвістичної історії Мар'яна Демського: «Він, мабуть був серед перших українських лінгвістів, – зазначає М.Б. Яким, – хто вплив усю фраземіку *Галицько-руських народних оповідань* до своєї картотеки і, використовуючи як ілюстративну базу досліджень, послідовно вводив її до широкого наукового обігу, при цьому чітко відділивши від прислів'їв, приказок, крилатих слів» [Яким 2010, с. 483–484]. Тому не дивно, що науковий доробок фразеолога починають дві розвідки, де поєднано Франка і фразеологію: «*І. Франко – збирач і видавець української фразеології*» (1966) та «*Іван Франко – фразеограф*» (також 1966). Згодом до цих двох аспектів під впливом вчителя Івана Ковалика додається дериватологія.

У 1960–70-ті роки в українському мовознавстві домінує концепція радянського російського мовознавця В. В. Виноградова, який до фразем зараховує всі багатоконпонентні емоційно забарвлені лексичні одиниці. Опонуючи цій головній фразеологічній ідеї В. В. Виноградова, Мар'ян Демський, спираючись на теорію структуралізму (далеко не популярна теорія серед українських мовознавців), висловив думку і впродовж усього наукового життя відстоював її, що предметом фразеології як науки є власне фраземи як номінативні одиниці, що формують окремий мовний рівень: «таке виокремлення фразеорівня є чи не найпершим саме в українській лінгвістиці, хоч вона тоді мислилася і фактично була невід'ємною складовою

радянського мовознавства» [Яким 2010, с. 485]. Відвага опонувати канонічній, освяченій прихильністю Сталіна, постаті радянського мовознавства, могла з'явитися далеко не в кожного. Така наукова відвага Мар'яна Демського сформувалася під впливом його вчителів – професора Юліана Редька та професора Івана Ковалика.

Різномасштабні дослідження фраземікону української мови остаточно оформилися як авторська наукова концепція у книзі «*Українська фраземіка. Дериваційна база, семантико-граматичні особливості*», написаній на базі докторської дисертації, однак видана посмертно.

Примітною рисою фразеологічних поглядів Мар'яна Демського є її синтетичність. Фразеологія була центром наукового світогляду професора, але не обмежувала його. Фактично науковець об'єднує фразеологічні студії з морфологічними і словотвірними. Такий синтез виник не лише з практик опрацювання наукової літератури, а й унаслідок тісної фахової мовознавчої комунікації з учителями Юліаном Редьком та Іваном Коваликом і з філологами-однодумцями, представниками різних мовознавчих та літературознавчих напрямів, серед яких, зокрема, Антон Залеський, Лариса Скрипник, Дмитро Бучко, Розалія Керста, Дмитро Гринчишин, Левко Полюга, Ярослава Закревська, Йосип Дзєндзелівський, Павло Чучка, Анатолій Поповський, Іван Кунець, Михайло Паночко, Адам Войтюк, Михайло Шалата, Марк Гольберг, Мирон Яким, але це далеко-далеко не повне коло фахового спілкування.

«*Українська фраземіка. Дериваційна база, семантико-граматичні особливості*» складається з трьох розділів, два з яких можуть бути самостійними дослідженнями: «Перший, зосереджений на теорії питання: суті фраземи, її ономазіологічності та системності. Друга частина розглядає фраземну деривацію. Третя – семантико-граматичну будову фраземікону мови. У практичній частині дослідження межово чітко проаналізовано анонсовані аспекти фраземіки, а описувану специфіку фразеологічних одиниць засвідчено велетенським фактичним матеріалом: майже 17-ма тисячами фразеологізмами-ілюстраціями» [Демський 2019, с. 6].

В українському мовознавстві частотнішими є терміни *фразеологізм* і *фразеологічна одиниця*. Натомість з погляду наукового, релевантнішим є термін, актуалізований Мар'яном Демським, *фразема*. Саме з його визначення: «...така окрема самостійна одиниця мови, яку характеризують фраземне значення, компонентний склад і граматичні категорії та яка виконує номінативну функцію, а разом з нею характеризує названий предмет чи його динамічні або статичні ознаки» [Демський 2019, с. 11] починає виклад своєї фразеологічної концепції. Запровадження цієї терміноодиниці закладає підґрунтя для мікротерміної системи: *фразема* (одиниця мови) – *фраземіка/фраземікон* (усі фраземи мови) – *фразеологія* (наука про фразему та фраземіку), що корелює з *лексема – лексика/лексикон – лексикологія* і підсилює обґрунтовану іншими чинниками позицію виділення окремого фраземного рівня мови.

Беручи за точку відліку слово як центральну одиницю мови, Демський з'ясовує причини виникнення фразем, які пов'язує з їхніми ономасіологічними функціями: «фраземи слугують для конкретизації назв предметів і явищ та їхніх динамічних і статичних ознак, уточнення та вичерпного охоплення їхнього обсягу, образно-емоційної оцінки й експресивно-емоційної інтенсифікації цієї оцінки і, нарешті, для образного представлення абстрактних предметів» [Демський 2019, с. 15].

Осмилення причин виникнення фразем безпосередньо пов'язане з детальним аналізом їхньої дериваційної бази – головною частиною наукового опису української фраземіки Мар'яна Демського, який визначає такі дериваційні основи фразем: окремі слова, вільні синтаксичні конструкції, вільні словосполучення, речення, паремії, анекдоти, небилиці, нісенітниця, казки, інші фраземи [див. Демський 2019, с. 51–109].

Виділяючи фраземіку в окремий системний мовний рівень, науковець параметризує його через призму системних зв'язків, що «відображаються такими категоріями, як полісемія, омонімія й паронімія, синонімія й антонімія. Крім того, системність фраземного складу проявляється також у здатності кожної окремої ФО входити в такі об'єднання, як семантико-граматичні класи, або частини мови, та в наявності категорії оточення, властивої більшості фраземам» [див. Демський 2019, с. 19]. Якщо такі фразеосистемні зв'язки, як полісемія, омонімія, паронімія, синонімія й антонімія, Демський описує конденсовано, то фраземікон через призму семантико-граматичних класів проаналізовано детально аж до подання статистичних параметрів кожного з семантико-граматичних розрядів фразем – іменникових, прикметникових, дієслівних, прислівникових та вигуківих. І кожен з цих розрядів подано з математичною точністю дотримання моделі опису, який охоплює семантичну природу, кількісні показники та граматичні особливості фразем відповідного класу.

Погляди будь-якої людини формуються не лише під впливом інших людей, а й під впливом книжок та їхніх авторів. Життя у великому місті – столиці, обласному центрі – породжує просту можливість користатися з великих наукових бібліотек із багатим книжковим фондом, чого нема далеко від центру. За таких умов одні пояснюють свою неспроможність зробити щось через зовнішні перешкоди, а інші шукають можливості. Мар'ян Демський явно шукав можливостей, що стало причиною появи великої домашньої бібліотеки до десяти тисяч книжок. У бориславській, дрогобицькій і трускавецькій книгарнях Демський був нештатним співробітником і формував списки замовлень. Очевидно, що розділ

ЛІТЕРАТУРА

1. Берк П. Вступ. Нова історія: її минуле і майбутнє. *Нові перспективи історіописання*. Київ: Ніка-Центр, 2004. С. 8–35.
2. Білодід І. К. З історії мовознавчої науки на Україні. *Мовознавство на Україні за п'ятдесят років*. Київ: Наукова думка, 1967. С. 7–34.
3. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886). Київ: Критика, 2006. 630 с.
4. Демський М. Українська фраземіка. Дрогобич: Посвіт, 2019. 337 с.
5. Кравчук Р. В. З історії слов'янського мовознавства. Київ: Радянська школа, 1961. 139 с.

книжок із мовознавства й ширше гуманітарних та соціальних наук складав для себе, часто по кілька примірників. Не були дивиною телефонні дзвінки з колишнього Ленінграда і Москви від співробітників «Книги поштою». Ще одним джерелом появи книг були старі галицькі приватні бібліотеки, які через різні обставини розпродували їхні власники чи спадкоємці. Чимало заборонених праць, зберігання яких ставало причиною небезпечних ситуацій, стояли на полицях у бориславському домі.

Відсутність у СРСР доступу до західних наукових лінгвістичних джерел для так званих 'звичайних мовознавців' Демський компенсував вивченням найновіших тенденцій за виданнями «*Новое в лингвистике*», «*Новое з зарубежной лингвистике*», перекладів праць Ж. Вандрісса, Б. де Куртене, В. фон Гумбольдта, Ф. де Соссюра, вчених Празького гуртка, О. Есперсена, Ш. Баллі і т. ін. У домашній бібліотеці були всі перекладені в СРСР праці західних лінгвістів, і на сторінках усіх книжок до сьогодні залишилися помітки Мар'яна Демського. Звичайними мовами бібліотеки були українська, російська, польська та німецька. Книги табуованих або заборонених українських авторів, закордонні видання, видані Олексом Горбачем, також робили свій вплив на світогляд та лінгвістичні переконання мовознавця. Хоча 'радянське правильне' і дозволене явно подане в усіх бібліографіях до текстів Демського, при уважнішому прочитанні можна пізнати і те, що було заборонене. Така вже була його вдача, що їй чи не найяскравіше описує епізод вербування «Йди служити к нам. – Добре, але дайте мені форму і пістолет. – Зачем тебе пістолет? У тебя язык хуже пістолета».

Висновки. Завершення тоталітарності уможливило процеси антропологізування науки, особливо її історії. Очевидно, що великі постаті задають тренди, але без 'малих робітників' жодна велика історія не відбудеться. З огляду на це вбачаємо якнайбільше на часі переосмислити історію лінгвоукраїністичних студій через призму мікроісторичних дослідницьких практик. Такий підхід уможливить якнайдетальніше актуалізувати в науковому контексті все те, що через різні обставини перебувало 'у шухляді', було заборонене чи табуоване, не беручи за основу генералізованої історії українського мовознавства. Йдучи таким шляхом, ми врешті-решт зможемо написати свою історію мовознавства через призму власних змістів. Погоджуємося з Я. Грицаком, який писав, що «у загальній ієрархії наукових цінностей я ставлю відкриття нових способів осмилення вже відомих фактів вище над збиранням нових фактів» [Грицак 2006, с. 21], тому ми зможемо створити власні сенси лінгвоукраїністичних студій і, дещо ширше, власну лінгвістичну історіографічну культуру.

6. Прадід Ю. Ф. Історія дослідження української фразеології (50–80-ті роки ХХ ст.). *Українська лексикографія в загальнослов'янському контексті*. Київ, 2011. С. 50–73.
7. Шевельов Ю. Нарис сучасної української літературної мови та інші лінгвістичні студії (1947–1953). Київ: Темпора, 2012. 662 с.
8. Яким М. Мар'ян Демський – дослідник української фраземіки. *Мовознавчі студії*. Вип. 2. Дрогобич: Посвіт, 2010. С. 482–490.
9. Яковенко Н. Вступ до історії. Київ: Критика, 2007. 374 с.
10. Paveau Marie-Anne, Sarfati Georges-Élia. *Wielkie teorie językoznawcze. Od językoznawstwa historyczno-porównawczego do pragmatyki*. Kraków: FLAIR, 2009. 299 s.

REFERENCES

1. Berk P. (2004) Vstup. Nova istoriia: yii mynule i maibutnie. [Overture. New History: Its Past and its Future]. *Novi perspektvyu istoriopysannia*. Kyiv: Nika-Center. S. 8–35 [in Ukrainian].
2. Bilodid I. K. (1967) Z istorii movoznavchoi nauky na Ukraini. [From the history of the linguistic science in Ukraine]. *Movoznavstvo na Ukraini za p'iatdesait rokov*. Kyiv: Scientific Thought. С. 7–34 [in Ukrainian].
3. Hrycak Ya. (2006) Prorok u svoiy vitchyzni. Franko ta yoho spilnota (1856–1886) [A Prophet in His Country. Franko and the Community (1856–1886)]. Kyiv: Krytyka. 630 s. [in Ukrainian].
4. Demsky M. (2019) *Ukrainska frazemika* [The Ukrainian Phrasemics]. Drohobych: Posvit. 337 s. [in Ukrainian].
5. Kravchuk R. V. (1961) Z istorii slovianskoho movoznavstva [From the history of the Slave linguistics]. Kyiv: Radianska shkola. 139 s. [in Ukrainian].
6. Pradid Y. F. (2011) *Istoria ukrainskoi frazeolohii (50–80i roky XX st.)* [History of Ukrainian Phraseology Studies (50–80th Years of the 20th Century)]. *Ukrainska leksykohrafa v zahalnoslovianskomu konteksti*. Kyiv. S. 50–73 [in Ukrainian].
7. Sheveliov Yu. (2012) *Narys suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy ta inshi lingvistychni studii (1947–1953)* [Essay on modern Ukrainian literary language and other linguistic studies (1947–1953)]. Kyiv: Tempora. 662 s. [in Ukrainian].
8. Yakym M. (2010) *Marian Demsky – doslidnyk ukrainskoi frazemiky* [Marian Demsky is a researcher of Ukrainian phraseology]. *Movoznavchi studii*. Vyp. 2. Drohobych: Posvit. S. 482–490 [in Ukrainian].
9. Yakovenko N. (2007) *Vstup do istorii* [Introduction to the History]. Kyiv: Krytyka. 374 s. [in Ukrainian].
10. Paveau Marie-Anne, Sarfati Georges-Élia (2009) *Wielkie teorie językoznawcze. Od językoznawstwa historyczno-porównawczego do pragmatyki*. Kraków: FLAIR. 299 s. [in Polish].

PHRASEOLOGICAL WORLD OF MARIAN DEMSKY

Abstract. The history of the Ukrainian linguistics focuses on the investigation the origin and development of linguistic thought from the oldest times to the present days, and the linguistic theories, directions, trends, schools are in the focus of the research. The author is out of the main interest of the historical studies. The generalised linguistic history dominates over the personal individual histories of the scientists.

The transition from the globalized to the individualized history took place in the 1970s. In the history of Ukrainian linguistics this transition began, but did not end and did not form a linguistic microhistorical direction yet. The history that focuses on small units of research, such as an event, community, individual or a settlement becomes a fundamental principle of building a new history from the second half of the twentieth century. The 'small' person transforms into the source of the history, and it is difficult to imagine the more 'small' person than a person marked with the brand of 'unreliability'.

Marian Demsky was born between the First and Second World Wars in the Ukrainian-German family which had the relation with the resistance movement, expelled from the last year of the university, scolded at the party meetings, under the constant threat of the dismissal, with blocking of the scientific career etc. Perhaps this is the best composition of the 'small' person in linguistics, who, despite everything, had created the unique scientific portrait of the Ukrainian phraseology.

Marian Demsky had chosen the phraseological studies under the circumstances. Primarily he wanted to investigate the history of the Ukrainian literature. But it is impossible in the USSR when you are out of the system. That is why he had become the phraseologist. The innovation character of this linguistic direction and Ivan Franco's biography had the great influence on this choice. A notable feature of Marian Demsky's phraseological views is its synthetic nature, due to the influence of his teachers Yulian Redko and Ivan Kovalyk, and colleagues.

In general the applying of the microhistorical method to the study of the history of linguistics will make it possible to actualize many events, people and texts that were outside the generalized history of linguistics, and to create our own linguistic historiographical culture.

Keywords: history of linguistics, linguistic microhistory, phraseology, phrasemics, phrasema.

© Демська О., 2020 р.

Орися Демська – доктор філологічних наук, професор, голова Національної комісії зі стандартів державної мови, Київ, Україна; <https://orcid.org/0000-0002-8915-0456>

Orysia Demska – Doctor of Philology, Professor, Head of the National Commission on State Language Standards, Kyiv, Ukraine; <https://orcid.org/0000-0002-8915-0456>